

vrijemarkttoerisme

Londen

Terwijl je de bedevaart en de oude Olympische Spelen kunt scharen onder klassiek massatoerisme, kun je het moderne massatoerisme laten beginnen bij de 'shilling-day' van de wereldtentoonstelling uit 1851 in Londen, toen ook arbeiders voor slechts één shilling naar binnen mochten.

Er kwamen ongeveer 6 miljoen bezoekers op af met paard en wagen, te voet, per boot of met de trein. Met name de trein, een gloednieuw transportmiddel, droeg bij aan het moderne massatoerisme van de vrijemarkt.

165.000 bezoekers c.q. toeristen uit de Midlands

Thomas Cook (1808-1892)

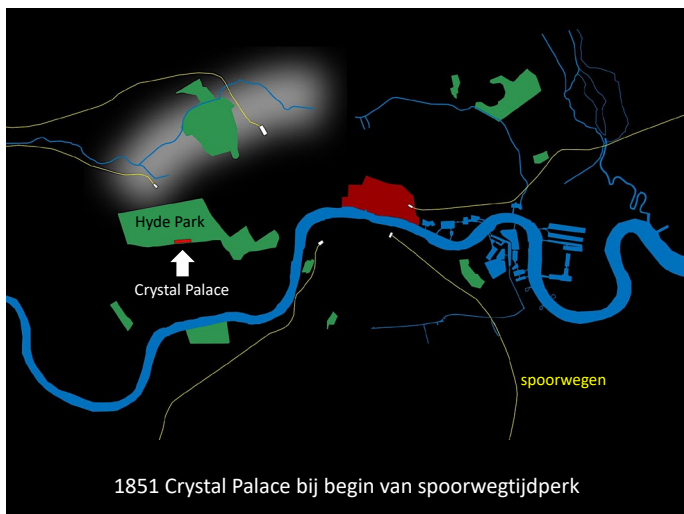
1851 reisbureau; naar expo Londen

1855 naar expo Parijs

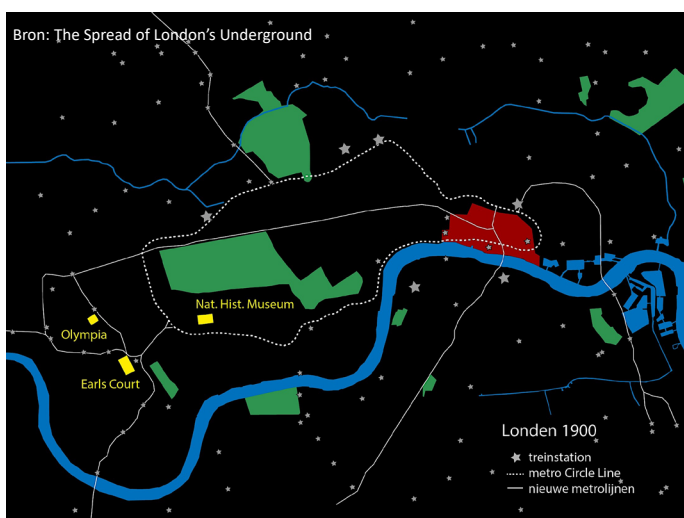
2019 failliet

Thomas Cook, een dorpsstimmerman die entrepreneur werd, kreeg snel door dat er aan trein-

toerisme veel te verdienen viel. Met zijn eerste reisbureau ter wereld organiseerde hij treinreizen met overnachting naar de eerste wereldexpo in Londen. Ongeveer 165.000 toeristen uit midden Engeland maakten daar gebruik van. Datzelfde deed hij vier jaar later naar de expo in Parijs, bootreis inbegrepen. Daarna groeide zijn reisbureau uit tot een imperium dat de hele wereld openlegde voor toeristen.

Het Crystal Palace waarin de wereldexpo plaatsvond, stond ten westen van het historisch centrum, in Hyde Park, ten zuiden van een bruisend industrieel centrum met twee treinstations. Niet toevallig, want spoorwegmaatschappijen subsidieerden deze expo en deden met de grondeigenaar, het koningshuis, goede zaken.

In 1862 volgde een nieuwe wereldexpo ten zuiden van Crystal Palace waar nu verschillende musea staan. Niet veel later, in 1900, gevolgd door verschillende evenementenhallen ten westen ervan.

Overal lagen inmiddels spoorwegen. Ook de eerste metro ter wereld veroverde zijn plek in deze bruisende stad, deze wereldstad van de vrijemarkt-

economie. Een ware expositiekoorts trok door de stad. Iedereen wilde Londen zien.

Hotels schoten als paddenstoelen uit de grond, vaak naast een groot station. Ook het badtoerisme naar de zuidkust kreeg vleugels. Alleen bedoeld voor welgestelden uiteraard.

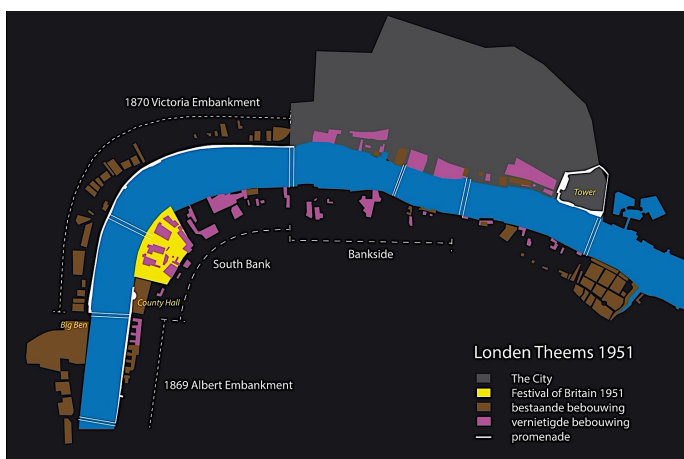

Door de uitbraak van de vulkaan Vesuvius kreeg Londen per ongeluk zijn eerste Olympische Spelen in 1908. Al improviserend werd dit onderdeel van een drukbezochte Frans-Britse expo.

Na de Tweede Wereldoorlog veranderde het toeristische kaartbeeld van Londen. Op de zuidelijke oever van de Theems vond in 1951 het Festival of Britain plaats, honderd jaar na de allereerste wereldexpo.

Dit festival vierde tevens de wederopbouw van het land en trok 8,5 miljoen bezoekers uit heel Groot-Brittannië in een maand tijd.

Net voor het festival plaatsvond lag de zuidoever er nog als een desolaat gebombardeerd havengebied bij.

Met dit festival herhaalde zich het gebruik om een voormalig expoterrein om te toveren tot cultureel cluster, net zoals bij het terrein ten zuiden van Crystal Palace.

Rondom het enige gebouw - de Royal Festival Hall - dat overbleef na het Festival of Britain, bouwde de overheid eind jaren zestig verschillende andere betonnen cultuurpaleizen.

Er vlak naast verrezen in de jaren-1970 allerlei kantoren en studio's zonder enige ruimtelijke visie. De vrijmarkteconomie deed hier zijn werk. De reeds aanwezige oeverpromenade trok men stukje voor beetje door.

Pas toen het Globe Theater, een replica uit de 16^e/17^e eeuw, in 1997 zijn deuren opende kwam er toeristisch elan.

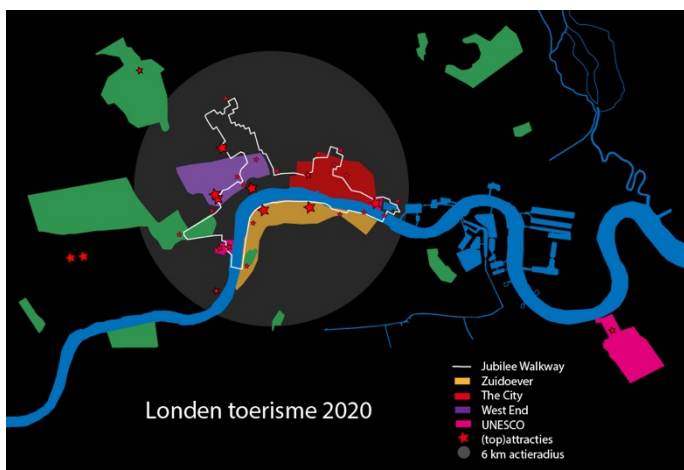

De echte toeristische doorbraak volgde drie jaar later. Op 1 januari 2000 opende eerst het reuzenrad naast het Waterloostation en op 12 mei het gratis toegankelijke museum New Tate Modern in een voormalige energiecentrale een paar honderd meter ten oosten ervan. Dit museum kreeg een voetgangersbrug over de Theems naar het historische stadscentrum.

Het gevolg hiervan was dat de zuidoever niet alleen veel toeristen maar ook veel ontwikkelaars trok. Zelfs het nieuwe stadhuis vond er een plekje. Al doende groeide de zuidoever uit tot een populaire toeristenattractie.

Daarmee kwam ook het historische centrum - The City - dat in 1666 volledig afbrandde en zich nadien ontwikkelde tot zakencentrum, weer in de toeristische belangstelling te staan. Met het 19^e-eeuwse West End, waar het uitgaansleven te vinden is, ontstond zo een toeristisch trio dat samen het nieuwe centrum vormt.

Sinds 1977 verbindt de Jubilee Walkway, verwijzend naar jubilea van het koningshuis, alle grote toeristenattracties en bovengenoemde trio met elkaar.

Het oorspronkelijke toeristische brandpunt in het westen van Londen deed er eigenlijk niet meer toe. Het toerisme concentreert zich nu steeds meer in het nieuwe driedelige centrum met een actieradius van circa zes kilometer. Dat is voor voetgangers – toeristen zijn doorgaans voetgangers – aan de ruime kant, maar het fijnmazige spoor- en metrostelsel maakt dat mogelijk.

Het aanvankelijke zakelijke vrijemarkttoerisme uit de Industriële Revolutie is nu definitief vervangen door cultuur- en prettoerisme.

Het zal niet verbazen dat in dit kapitalistische Londen het woord gentrificatie opkwam in 1964. Gentrificatie is een proces waarin woonwijken meer waard worden door de instroom van welvarende bewoners. Dit gaat veelal gepaard met verhoging van vastgoedprijzen en huren, alsmede verdringing van armere bewoners.

Hoewel een teveel aan toeristen – overtoerisme genaamd - en gentrificatie vaak in één adem genoemd worden, zijn er wel degelijk verschillen tussen gewone gentrificatie en toerisme-gentrificatie.